

Dlaczego Rabini wyrzucili Daniela (... do Ketuvim)

Paul Sumner

W żydowskich Bibliach księga Daniela znajduje się w części Ketuvim lub inaczej w Pismach. Jest to ostatnia, najmniej miarodajna część Biblii. Do czasów Jezusa hebrajskie Pisma zostały podzielone na trzy części: Torę, Proroków i Pisma. Jezus odwołał się do tego porządku, kiedy mówił o „wszystkich rzeczach, jakie o mnie napisano w Prawie Mojżeszowym, u Proroków i w Psalmach” (Łukasza 24:55). Te trzy części tworzyły razem Tanakh, akronim utworzony przez średniowiecznych rabinów z trzech hebrajskich liter: T (Tora), N (Nevi'im – Prorocy), K (Ketuvim – Pisma).

W chrześcijańskich bibliach Daniel jest umieszczany wśród Proroków, po księdze Ezechiela. To umiejscowienie i taki porządek znajdujemy w Septuagincie (lub LXX), greckim tłumaczeniu hebrajskiej Biblii sporządzonym przez żydowskich uczonych w Egipcie: Prawo, Historia, Prorocy, Poezja.

Dlaczego Daniela nie włączono do Proroków Izraela w żydowskich Bibliach? Zgodnie z żydowską tradycją tłumaczy się to w ten sposób, że Daniel nigdy nie został nazwany prorokiem (hebr. Navi), a jego wizje nie zostały nazwane proroctwami [babiloński Talmud: Megillah 3a; Bava Batra 14b].

Jednakże w Dan. 9:24 czytamy:

„Siedemdziesiąt tygodni wyznaczono twojemu ludowi i twojemu miastu świętemu, aż dopełni się zbrodnia, przypieczętowany będzie grzech i zamazana wina, i przywrócona będzie wieczna sprawiedliwość, i potwierdzi się, widzenie i prorok, i Najświętsze [godesh qadashim] będzie namaszczone”. (tłumaczenie Isaac Leeser)

Słowa „widzenie i prorok” to hazon venavi”. W tym kontekście **navi** jest sam Daniel.

Czy wszyscy prorocy są „prorokami”?

Rabini odrzucili Daniela jako proroka, ponieważ (ich zdaniem) nie został on nazwany prorokiem. Ale to kryterium jego wyłączenia nie było stosowane wobec wszystkich, ponieważ wielu z proroków części „Proroków” nie zostało nigdy nazwanych **navi** ani przez nich, ani przez Boga.

Prorocy nazywani **navi**:

- Izajasz (37:2; 38:1; 39:3);
- Jeremiasz (1:5; w innych miejscach 24 razy; Daniela 9:2 wspomina „Jeremiasza proroka”);
- Ezechiel (2:5; 33:33 – tylko sugestia);
- Habakuk (1:1; 3:1);
- Aggeusz (1:1; 3:1);
- Zachariasz (1:1 i 7).

W Biblii jest dziewięciu proroków, którzy nie zostali nazwani **navi**:

- Jozue
- Joel
- Abdiasz
- Jonasz
- Micheasz
- Nahum
- Sofoniasz
- Malachiasz
- Amos

Amos podkreśla: „Nie jestem prorokiem ani synem proroka” [lo navi anakhi velo ben navi anakhi]. Mówi raczej, że jest „pasterzem i hodowcą fig [lub hodowcą sykomor]” (Amos 7:14). A jednak dzieła tych dziewięciu nienazwanych proroków można znaleźć w żydowskich Bibliach w części nazywanej „Dwunastu Proroków (Mniejszych)”. Dlaczego nie Daniel?

Przed opublikowaniem palestyńskiego Talmudu (400 n.e.) i babilońskiego Talmudu (500 n.e.) Daniel był nazywany prorokiem w takich żydowskich źródłach:

1. **Zwoje znad Morza Martwego.**

„To jest czas, o którym pisze Daniel, prorok (4Q174II.4; „Midrasz o dniach ostatnich” lub „Florilegium”)

2. **Nowy Testament (Jezus).**

„Gdy więc ujrzycie na miejscu świętym ohydę spustoszenia, którą przepowiedział prorok Daniel [Daniela 9:27; 11:31; 12:11] ... wtedy ci, co są w Judei, niech uciekają w góry ...” (Mt. 24:15-16)

3. **Józef Flawiusz.**

„Dariusz ... wziął Daniela proroka i zabrał go ze sobą do Medii, i wielce go wywyższył, i zatrzymał go przy sobie (Antiquities 10.11.4 [249]). „Daniel ... otrzymał dziwne objawienia jako jeden z największych proroków. ... Daniel był dla nich prorokiem dobrych rzeczy” (Antiquities 10.11.7 [266, 268]).

Skoro te żydowskie autorytety - sprzed pierwszego wieku i z pierwszego wieku – głosiły, że Daniel jest prorokiem, dlaczego później

rabini usunęli go z tej kategorii? Moim zdaniem z dwóch powodów:

(1) Wizja Daniela w rozdziale 7 ukazuje człowieka (aramejski bar enash), który zostaje postawiony przed tronem Boga, „Sędziwego”, i dano mu władzę, aby mógł rządzić razem z Nim (ww. 9-14). Obraz wprowadzenia tej drugiej władzy został użyty przez Jezusa i jego uczniów Żydów, aby ukazać jego własną intronizację po prawicy Boga, jako Mesjasza, Pana i Króla (Mt. 19:28; 24:27,30; 25:31; 26:64; 28:18; Mk. 2:10; 8:38; Jana 5:22; Dzieje 7:55-56; Obj. 1:14; 7:10; 11:15; 12:10).

Literatura rabiniczna, aż po Misznę, zawiera kilka potępień doktryny o „dwóch władzach” lub „wierzących” - terminu zwykle używanego przez samych uczniów Jezusa będących Żydami. Wydaje się, że doktryna ta podważa wyłaniający się żydowski monoteizm unitariański tej epoki. Oficjalna opozycja wobec tej herezji w końcu doprowadziła duchowych przywódców żydowskich do odrzucenia tego biblijnego prorockiego objawienia, co w rzeczy samej oddzieliło ich od źródła zbawienia świata przez Mesjasza¹.

(2) Daniel przewiduje, że „pomazaniec, książę” [mashiach nagid] pojawi się „po sześćdziesięciu dwóch tygodniach”. Według uczonych z Qumran żydowski kapłani używając Księgi Daniela i Księgi Jubileuszów (w Pseudoepigrafach), obliczali czas przybycia Mesjasza na okres między 10 r. p.n.e. a 2 r. n.e. Wnikliwi Żydzi, mających odrobinę wiedzy biblijnej i historycznej świadomości, w naturalny sposób atakują starszych oskarżeniem, że „rozminęli się” z przyjściem Mesjasza i muszą być pociągnięci do odpowiedzialności za nie przyjęcie Go. Późniejsze pokolenia rabinów miały dwie możliwości: albo wyznaczyć wielki grzech starszych z pierwszego wieku (i ich własny), albo zataić biblijne i historyczne dowody.

Jednym sposobem na zgaszenie zainteresowania kwestiami prorockimi było przekierowanie uwagi i przededefiniowanie terminu Żyd. Maimonides (1135-1204) ostrzegł Żydów z jego pokolenia, aby nie zajmowali się obsesyjnie prorocztwami i czasami Mesjasza: „Człowiek nie powinien zajmować się tymi i podobnymi kwestiami, ani nie powinien uznawać ich za podstawowe, ponieważ studiowanie ich nie przyniesie ani bojaźni, ani miłości Bożej. Podobnie nie powinno się próbować określić wyznaczonego czasu [przyjścia Mesjasza]. ... Raczej powinno się czekać i wierzyć w ogólną koncepcję tej spawy”².

Aby przydać autorytetu tej przestrodze zacytował z babilońskiego Talmudu, Sanhedryn 97b: „Wszystkie przepowiedziane daty [zbawienia] minęły i [teraz] jest to kwestia pokuty i dobrych uczynków”.

Z tych dwóch powodów wierzę, że duchowi przywódcy Izraela musieli usunąć Daniela z centrum zainteresowania, aby uchronić się przed oskarżeniem o zмовę przeciwko Bożemu objawieniu i uchronić naród izraelski przed „Minim” - naśladowcami Jezusa będącymi Żydami. Tak więc rabini wyrzucili Daniela do trzeciej, najmniej miarodajnej części hebrajskich pism – Ketuvim

Paul Sumner

Uwagi

Porządek ksiąg w Pismach lub Ketuvim współczesnej Biblii żydowskiej: Psalmy, Przypowieści, Księga Joba, Pieśń nad Pieśniami, Księga Rut, Treny, Księga Kaznodziei Salomona, Księga Estery, Księga Daniela, Księga Ezdrasza, Księga Nehemiasza, 1 i 2 Księga Kronik.

Dyskusję rabinów dotyczącą Syna Człowieczego z 7 rozdziału Księgi Daniela nadal można znaleźć w częściach Talmudu i późniejszej literaturze:

- b. Sanhedryn 96b-97a, 98a;
- Targum o I Księdze Kronik 3:24;
- 4 Ezdrasza 13:1-9, 25-26, 35-36 [w zbiorze Pseudoepigrafów]

Niektóre źródła:

Roger Beckwith:

- „The Significance of the Calendar for Interpreting Essene Chronology and Eschatology, w magazynie Revue de Qumran, tom 10 (nr 38, 1980): 178-80;
- „Daniel 9 and the Date of Messiah's Coming in Essene, Hellenistic, Pharisaic, Zealot and Early Christian Computation”, Revue de Qumran, 10 (1981): 523-25;

Maimonides:

- Miszna Tora, traktat „Hilchot Melachim Umilchamotheihem” (tłum. Eliyahu Touger; New York/Jerusalem: Maznaim Publishing, 1987);

Rafael Patai:

- The Messiah Texts (New York: Avon Books, 1979), 81-83. Tekst oparto na studium Moritza Zobela „Gottes Gesalbter, Der Messiahs und die Messianische Zeit in Talmud und Midrash (1938).

¹ Miszna: Sanhedryn 4:5; Babiloński Talmud: Sanhedryn 38a; b. Megilla 25a

Inne: Sifre o Księdze Powtórzonego Prawa 379; Midrasz Rabba o Księdze Rodzaju 1:7; Midrasz Rabba o Księdze Powtórzonego Prawa 2:33; Pesiqta Rabbati 20, 4; 3, Henoch 16:1-5 - patrz Alan Segal „Dwie władze w niebie” (Wczesne rabiniczne opracowania o chrześcijaństwie i gnostycyzmie) (Leiden: Brill, 1977); R. Travers Herford, „Chrześcijaństwo w Talmudzie i Midraszu” (org. 1093; reprint: Filadelfia: Ktav Pub., 1975).

² Miszna Tora, Hilchot Melachim Umilchamotheihem 12,2, podkreślenie dodane